

บทคัดย่อ

โครงการศึกษาวิจัย รูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนชูติศวิทยา บ้านน้อยหลวงมอญ ตำบลหนองเทา อำเภอลำทะเมน จังหวัดนครพนม โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย (1) เพื่อศึกษาบริบทและวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน บ้านน้อยหลวงมอญ ที่มีต่อการจัดการอบรมกลุ่มเยาวชนของลูกหลาน (2) เพื่อศึกษากระบวนการการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียน ชุมชน และภาคีภายนอก ในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และ (3) เพื่อศึกษาผลของกระบวนการจัดการศึกษาและคุณภาพการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านน้อยหลวงมอญ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนชูติศวิทยา ตำบลหนองเทา อำเภอลำทะเมน จังหวัดนครพนม และมหาวิทยาลัยนครพนม ผลการทำงานวิจัยทำให้ชุมชน คณะครูและนักเรียนตลอดจนทีมวิจัยมีความรู้และประสบการณ์การทำงานมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะทีมวิจัยท้องถิ่นบ้านน้อยหลวงมอญ จากเดิมที่ไม่เคยรู้เรื่องการวิจัย ไม่เคยเข้าใจว่าการวิจัยคืออะไร ทำไมต้องทำวิจัย และทำไมต้องมีส่วนร่วม หลายคำถามที่เริ่มต้นจากความไม่รู้ของทีมวิจัย แต่สุดท้ายก็เกิดมีองค์ความรู้เพิ่มขึ้น เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชน การเข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นหมู่บ้าน จนได้ตั้งชื่อเป็นบ้านน้อยหลวงมอญ ที่ชาวบ้านภาคภูมิใจว่า หลวงมอญ คือพื้นที่อยู่อาศัยของปลาที่มีความอุดมสมบูรณ์ ได้ศึกษาภูมิศาสตร์ สภาพเศรษฐกิจ ประชากร ภูมิปัญญาท้องถิ่นและประเพณีชาวบ้าน ประวัติความเป็นมาของโรงเรียน คนในชุมชนร่วมกันคัดเลือกและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนชูติศวิทยา ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นจากครูภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ของนักเรียน หรือแม้แต่พระในวัดที่นักเรียนเกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมความสำคัญต่าง ๆ ที่ชาวบ้านน้อยหลวงนับถืออย่างเคร่งครัด ถูกถ่ายทอดสู่ลูกหลาน บางกิจกรรมนักเรียนชายสนใจเป็นส่วนมากกว่านักเรียนหญิง เช่น การทำอุปกรณ์หาปลา การไหลมอญ แต่บางกิจกรรมนักเรียนหญิงสนใจมากกว่านักเรียนชาย เช่น การทำขันหมากเบ็ง การทำไม้กวาด การทำข้าวต้มใบแหม การเลือกความรู้ในการนำมาพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นมีการดำเนินการร่วมกันโดยเกิดระหว่างตัวแทนชุมชน ผู้นำชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา ครูใหญ่ ครู นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6) นักวิจัยชุมชนตัวแทนจาก อบต.หนองเทา นักวิจัยมหาวิทยาลัยนครพนม ซึ่งนำไปสู่กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนชูติศวิทยา บ้านน้อยหลวงมอญ โดยมีขั้นตอนและกระบวนการด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมพื้นที่บ้านน้อยหลวงมอญ ให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว จึงได้เลือกข้าวต้มมัดจากใบแหมเป็นหลักสูตรท้องถิ่นที่เหมาะสม เพราะต้นแหมเป็นพืชสารพัดประโยชน์และที่สำคัญปลูกง่ายและเป็นพืชประจำถิ่น สามารถใช้ประโยชน์ได้ทุกส่วนของต้น เช่น ดอกเอาทำไม้กวาดดอกหญ้า

ใบเอามาทำข้าวต้ม(เฉพาะชนเผ่าไทที่มีการทำข้าวต้มใบแขม) หน่อเอามาประกอบอาหารแกงคล้ายกับหน่อไม้แต่รสชาติไม่ขม ลำต้นเอามาทำเป็นร้วแปลงผักได้ และหลักสูตรนี้สามารถนำเข้าสู่กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาการงานพื้นฐานอาชีพได้ และเป็นการบูรณาการร่วมกันกับโครงการในพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนต้องจัดดำเนินการ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งเป็นการอนุรักษ์ต้นแขมที่กำลังจะหายไปจากชุมชนเพราะการเข้ามาแทนที่ของต้นยางพารา